

Kungl. Utrikesdepartementet.

Avd:

Grupp:

Mål: 41

Starke, Gattshald.

Ej komplett

Noch, Paul
Reiser, Helene
Wauer, Adalberg
Hille
Mohrmann
v. Gregory
Starke, Renate
Bernert, Hans
Bekerle
Stelzer
Schneider, Werner
Wessely, Otto
Vogt, Gustav
Svoboda, Florian
Uibel, Adam
Dangel, Hans
Hinkeldey
Paulus
Rudi Palczko
Rattenhuber
Hahn, Victor
Stahell
Pöll
Riedel
Huber, Ernst
Manfred
Christiansen
Andersson, Alvin
Robertson
Tomson
Richter, Wolfgang
Rensinghoff
Starcke

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Utdrag av bil. till hbr Reinius-Jarring 4.2.54.
(samtal med Paul Koch)

- - - - -
Helene Kaiser - har varit i Fjärran Östern - Mukden. Hon måste ha varit i Tyskland efter kriget. Fanns i sjukavdelningen i frigivningslägret Tapia. Har hört talas om henne genom f.d. pressattachén i Moskva, Starke, som träffat Kaiser i lägret i Tapia, och som nämnt, att Koch och Kaiser hade gemensamma bekanta. Starke, som gripits av ryssarna efter amerikanarnas utrymmande av Thüringen, har förmodligen återvänt till West-Berlin.

Hamburg den 4 februari 1954.

u.K. Reinius.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Utdrag av bilaga till hbr Reinius-Jarring den 13.2.54.
(samtal med Adalbert Wauer)

I lägret Tapia hade Hille huvudsakligen umgåtts med
förutvarande diplomaterna: Paul Koch, Dr. Mohrmann och
hr Starke. Den sistnämnde skulle några dagar före Wauers
frigivning bett om en hälsning till Tyskland, enär han själ-
icke komme att frigivas utan överlämnas till Polen. Starke
skulle nämligen ha varit tidningsutgivare i Bromberg.

- - - - -

S t a r k e, Gotthold, Gesandtschaftsrat. War bis zum Kriegsausbruch an der deutschen Botschaft in Moskau. Nachher in der Auslandspropaganda-Abteilung im Amt Ribbentrop. Nach Kriegsende von den Russen in Der Ostzone verhaftet. Zu 25 Jahren Gefängnis durch Fernurteil nach dem § 58-6 wegen Spionage verurteilt. Fuhr mit mir aus dem Gefängnis Wladimir am. 19.Juni vor. Jahres in das Sammellager nach Tapjau in Ostpreussen um ebenfalls entlassen zu werden. Wurde jedoch am 22. Dezember 53, einen Tage vor unserem endgültigen Abtransport nach Deutschland, zusammen mit noch 3 Mann herausgerufen und weggebracht. Es wird allgemein angenommen, dass er ins Untersuchungsgefängnis nach Königsberg eingeliefert worden ist. (s.Seite 1 unter v. Gregory), zumal 4 Mann von dort zurückgekommen sind und mit uns nach Deutschland gefahren sind.

- - - - -

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Utdrag av von Hinckeldeys lista över tyska
fångar i Wladimir, överlämnad med hbr Kumlin-
Lundberg den 3 juli 1954.

- - - - -
S t a r k e, Gotthold

Heimatanschrift: Frau Renate Starke, (23) Brockzetel b.
Aurich, Ostfriesland

Dienststelle: bis Kriegsausbruch Gesandtschaftsrat an
der Dt. Botschaft in Moskau, nach Kriegs-
ende von den Russen in der Ostzone verha-
tet

Strafmass: 10 Jahre Gefängnis wegen Spionage gem.
§ 58/6.

Wladimir seit: 1949/50

Nachweis: Fuhr mit den Heimkehrern Sommer 1953 nach
Tapiaw, um ebenfalls entlassen zu werden.
Wurde am 22. Dez. dort kurz vor dem Heim-
transport herausgerufen und mit noch 3
weiteren Mann weggebracht. Richtung un-
bekannt. Annahme: Gefängnis Königsberg
oder an Polen ausgeliefert.

- - - - -

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Utdrag av bilaga till Wien 509, 9.8.55.
(samtal med Dr. Hans Bernert)

- - - - -
Bernert nämnde spontant, att han i Wladimir hört
talas om det tyska sändebudet Bekerle från Sofia, den
tyske diplomaten Starke från Moskva och legationsrådet
Stelzer. - - - -

med PM över samtal med
från Sovjetunionen hem-
vändande fångar.

Harkne
Wien den 27 september 1955.

Nr 628

HP 1

bil. 2 & 3.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.
Härmed får jag vördsamt insända promemorior över
samtal med de från rysk fångenskap återvända österrikiska
medborgarna

Werner Schneider

Otto Wessely

(Gustav Vogt⁴⁾ och
Florian Svoboda.

*Vogts utgåva över bil.
bil. kungfärdens drömmar.*

Erik Braunerhielm

1421

Strängt förtrolig.

P.M.

Över samtal med Werner Schneider den 20 september 1955.

Werner Schneider, fotograf, ännu ingen stadigvarande adress i Wien, men kan nås hos Mercedes-Benz-agenten Wittke, Schwarzenbergstrasse 8, Wien I. Schneider har tidigare av mig sökts i Amstetten och under flera adresser i Wien.

Schneider arresterades den 22 juli 1948 i St.Pölten av ryska soldater. Han var vid denna tidpunkt bosatt i Amstetten och var medlem i det socialistiska partiet. Han var känd för sin antikommunistiska inställning och han ansåg, att detta var anledningen till, att han arresterades. Från St.Pölten fördes Schneider till Baden, där han vistades till den 10 december 1948, varefter han insattes i fängelset i Neunkirchen till maj 1949. Därifrån transporterades Schneider till Lemberg, där han satt i fängelset till den 26 september, då han fördes till Vorkuta, dit han anlände den 7 oktober 1949. Han tilldelades schakt 8 i läger nr 9 och vistades där till den 21 augusti 1952, då han fördes till Wladimir. I Wladimir kvarblev Schneider till maj 1955, varefter han via Potmar fördes till Wiener Neustadt för frigivning.

Vid diskussion av medfångarna i Vorkuta, schakt 8, frågade jag Schneider, om han hört talas om en tysk "baron någonting". "Ja, ja, der Baron von Wall - - -". Schneider kunde icke erinra sig namnet helt men beskrev vederbörande såsom varande relativt liten, mörkhårig med judiskt utseende och känd såsom "Läufer" i lägret.

◊ Wladimir insattes Schneider i cell nr 65, där han var tillsammans med en tysk vid namn Adam Uibel, en österrikare vid namn Hans Dangel, Heinz Hinkeldey, en tysk stabsofficer hos general Paulus vid namn Rudi Palczo samt den tyske generalen

1422

Rattenhuber. Den 30 november 1953 fördes Schneider med dessa medfångar till cell nr 47, där han vistades i cirka 4 månader, varefter han, ävenledes med samma fångar, fördes till cell nr 20.

På tal om fångar i cell nr 17, kunde Schneider erinra sig Victor Mahn och generalen Stahell och en österrikisk polis vid namn Pöll samt en tysk vid namn Riedel. Schneider hade icke hört talas om Ernst Huber och själv aldrig suttit i cell nr 17. Schneider hade icke hört talas om några skandinaver i Vorkuta och ej heller i Wladimir.

Om Manfred sade Schneider - tydligen efter mycket betänkande över att yttra något ofördelaktigt om en olycksbroder - att han var "mit Vorsicht zu geniessen", då han var misstänkt för att ha gått ryssarnas ärenden.

Wien den 20 september 1955.

(Gunnar Lorentzon)

Strängt förtrolig.

P.M.

över samtal med Otto Wessely den 20 september 1955.

Otto Wessely anställd vid nationalbankens postavdelning, Wien VII., Mondscheingasse 2, tel: B 36-1-46 U.

Otto Wessely har av mig sökts på andra uppgivna adresser i Wien med anledning av att författaren Philipp under sin vistelse i Wien meddelat beskickningen, att Wessely suttit inne med upplysningar om Christiansen.

Otto Wessely var efter kriget sekreterare i det s.k. koncentrationslägerförbundet (han har själv suttit i Dachau). Wessely arresterades av ryssarna den 22 december 1950 i Wien, varefter han fördes till fängelset "i Hoyos-palatset", där han vistades under cirka 5 månader, varefter han efter 2 månaders uppehåll i fängelset i Neunkirchen fördes till Verchne Uralsk, dit han ankom i mitten av augusti 1950. I Verchne Uralsk vistades Wessely till april 1954, då han fördes till Wladimir, där han satt till maj 1955, då han via Potmar fördes till Wiener Neustadt för frigivning.

I Wladimir satt Wessely i cell nr 4 under hela tiden. Hans cellkamrater voro den "ungerske jordbruksministern" Bela Kovacs, en östtysk vid namn Otto Schön samt en man vid namn Stransky, vilken arbetat för tyska Abwehr i Bukarest. Alla medfångarna äro kvar i Wladimir. På fråga om Wessely sammanträffat med skandinaver under fångenskapen meddelade han, att han i Verchne Uralsk under en kort tid sammanträffat med en viss Alvin Andersson, vilken uppgivit sig vara svensk. Andersson hade dock gjort intryck av att vara "Hochstapler". Han hade bl.a. sagt, att han var en bror- eller systerson till den engelske generalen Robertson. Wessely hade aldrig trott på Andersson utan ansett denna vara en skojare eller "Klopper".

Wessely meddelade mig därefter, att han för några

1423

dagarna sedan sammanträffat med den från rysk fångenskap åter-
vända österrikiske ingenjören Gustav Vogt. Denne hade då vid
samtalet i förbigående nämnt, att han i Wladimir sammanträffat
med det tyska legationsrådet Starke från Moskva, vilken
berättat, att han "hört talas om en svensk diplomat från Bu-
dapest, som råkat i rysk fångenskap". (Beskickningen skall
omedelbart söka kontakt med ingenjör Gustav Vogt). Om Chris-
tiansen hade Wessely aldrig hört talas.

Wien den 20 september 1955.

(Gunnar Lorentzon)

Strängt förtrolig.

P.M.

Över samtal med Florian Svoboda den 26 september 1955.

Florian Svoboda, typograf, född den 12 november 1916, Wien XVII., Wattgasse 69. Svoboda arbetar på förlaget Waldheim-Eberle, Seidengasse 3/11, Wien VII. Svobodas namn har erhållits från inrikesministeriet såsom varande en av de fångar, som suttit i Lefortofskaja.

Svoboda vistades i Lefortofskaja från den 7 juni till den 7 november 1945 i cell nr 108 i tredje våningen. Vid denna tidpunkt kunde Svoboda varken Morse- eller idiotsystemet och hade därför icke någon aning om, vilka hans medfångar var i granncellerna. Han hade aldrig hört talas om någon skandinav eller svensk under den ryska fångenskapen. Svoboda har förutom i Lefortofskaja vistats i Arkangelsk och i Vorkuta samt slutligen i Alexandrovsk, där han vistades till februari 1955. I Alexandrovsk satt Svoboda 10 månader tillsammans med Wolfgang Richter (se 594 B.10.9.55). Detta var i cellerna nr 90 och 50 i andra våningen.

Wien den 26 september 1955.

(Gunnar Lorentzon)

1424

Utdrag av bil. t. hbr fr. Bonn 17/10-55.

(samtal med Rensinghoff)

- - - - -

Tillfrågad om Rensinghoff kände till Gotthold Starke, svarade Rensinghoff, att han var av den uppfattningen, att denne redan torde ha återvänt hem. Då tiden var knapp, ingick jag inte närmare på spørsmålet Starke.

- - - - -

Utdrag av P.M. 17/10-55 upprättat av kabs.Lundberg.

Philipp uppger sig i brev från Hille ha fått meddelande, att Starcke någon gång 1955 anlänt till genomgångslägrer i Tapiau men efter några dagar där återförts till Vladimir (?). Skälet skulle an angetts vara någon verksamhet han bedrivit i Polen. Kan det vara, att man upptäckt, att ett Wallenberg-vittne höll på att släppas?

- - - - -

Forts. a broad fosses

Utdrag

Shake
Hbr Lundström-Lorentzon
12.4.57

P.M.
ang.samtal med Curt Geissler den 10.4.57

.....
Vid något tillfälle, möjligen år 1953,
medan Geissler satt kvar i cellen (42 eller 44)
hörde han talas om att en svensk journalist och
ytterligare en svensk skulle sitta fängslade i
en cell i Wladimir. Cellnumret nämndes måhända,
men detta har Geissler numera glömt. Huruvida
svenskarnas namn nämnts kommer Geissler ej heller
ihåg. Det är möjligt, att meddelandet om svens-
karna överbringats från den intilliggande cellen
med närmast högre nummer, i vilken bl.a. amiral
Voss och någon tid även ambassadrådet Starke
var insatta tillsammans med troligen några fin-
nar.

.....
Bonn den 12 april 1957

/u/S.Lundström

Strängt förtrolig.P.M.

angående samtal med tyske medborgaren arkitekten Ernst Beyer, född den 8.8.1888, hållet söndagen den 12 maj 1957 i dennes bostad i Berlin-Charlottenburg, Oldenburgerallee 49.

Sedan 1919 var Beyer verksam som arkitekt i Mandschuriet. Då ryska trupper 1945 kom dit i samband med krigsoperationer mot de japanska besittningarna, blev han tillfångatagen och fördes till Wladiwostok. Därifrån transporterades han via ett flertal olika fängelser och kom efter någon tid till ett läger i Tawda, som ligger i trakten av Swerdlowsk. Där dömdes B. 1947 till 10 års fängelse. Han överfördes därför från lägret till ett fängelse i Gorki. Från detta fängelse överflyttades han sedan till åtta eller nio olika fängelser, vars namn han ej kan erinra sig.

1950 kom B. till Wladimir-fängelset och insattes där i corpus III. Han kan ej längre i detalj erinra sig cellnumren eller under vilka tidsperioder han suttit i olika celler.

På fråga om B. vid något tillfälle suttit i corpus II förklarade han, att han 6 eller 7 gånger varit inlagd på sjukhuset i corpus II. Ej heller för dessa perioder kunde han lämna närmare redogörelse. Han erinrar sig dock att han under tiden april till juli 1952 låg i en tvåmanscell i corpus II i erster Stock tillsammans med tyska legationrådet Starke. Bl.a. fångar, som under en längre tid varit förslagna till corpus II, nämnde B. en tysk medborgare vid namn Cherdoka, med vilken B. delat cell 1950 i corpus II. Cherdoka var en av Mikojans närmaste medarbetare och hade närmast hand om fiskeriavdelningen inom Mikojans departement. B. kände till att Cherdoka under en längre tid hållits strängt isolerad i Wladimir. Sådana fångar var i allmänhet insatta i corpus II. Några ytterligare fångar, som hade likartad behandling kände B. icke till.

På fråga om B. visste om några nordiska medborgare hölls fängslade i Wladimir, förklarade han att han aldrig

träffat eller hört talas om någon svensk fånge. Däremot kände han till att en finsk medborgare från Helsingfors vid namn Daragan hölls fängslad i Wladimir. Med denne hade B. suttit tillsammans under flera perioder tiden 1950-1953. Såvitt B. kände till blev Daragan frigiven först 1956.

På min fråga om B. någonsin hört talas om fångar vid namn Wallenberg, Langfelder och Scheuer svarade han att så ej var fallet.

Den 13 juni 1953 transporterades B. från Wladimir och var från den 18 i samma månad insatt i Butyrskja-fängelset i Moskva. Den 28 juni 1953 transporterades han till Tapiaw intill Königsberg. Där fick B. slagfall och fick vara kvar till den 26 december samma år. Påföljande dag anlände han till Fürstenwalde och kom till Berlin den 28 december 1953.

B. förklarade slutligen att han icke vid något tillfälle under fångenskapen hört talas om någon svensk medborgare som hölls fängslad i Sovjetunionen.

B., som numera endast delvis är arbetsför, uppgav sig lida av starkt hjärtfel. Hans minne är relativt dåligt, varför man ej kan vänta sig att han skall kunna lämna noggrannare upplysningar i saken.

Berlin den 13 maj 1957.

(S. Lundström)